IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 22 Issue 01 IYUN 2026

YIRINGLI-YALLIG'LANISH KASALLIKLARIDAN KEYINGI ASORATLAR VA ULARNING BEMOR HAYOT SIFATIGA TA'SIRI

Qosimova Dildorahon Alijonovna

Klinik ordinatura: Central Asian Medical University.

Tel: +998901664067

E-mail. dildoraqosimova442@.gmail.com

Ilmiy rahbar: **Berdaliyev**

Annotatsiya: Maqolada yuz-jag sohasi yiringli-yallig'lanish kasalliklari (abssess, flegmona)dan keyin kuzatiladigan asoratlar — hayot uchun xavfli umumiy asoratlar (mediastinit, sepsis, miya abssessi) va uzoq muddatli mahalliy-funksional asoratlar (trizm, chandiqlanish, kontraktura) — xalqaro ilmiy adabiyotlar tahlili asosida yoritilgan. Ushbu asoratlarning bemorning og'iz bo'shlig'i salomatligi bilan bog'liq hayot sifatiga (OHIP-14 shkalasi bo'yicha) ta'siri miqdoriy dalillar bilan ko'rsatilgan. Tahlil natijalariga ko'ra, trizm va chandiqlanish darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, bemorning hayot sifati shunchalik past bo'ladi, bu esa reabilitatsiya jarayonida funksional va psixoemotsional komponentlarni majburiy hisobga olish zarurligini asoslaydi.

Kalit so'zlar: yuz-jag jarrohligi, asoratlar, trizm, chandiqlanish, kontraktura, hayot sifati, OHIP-14, reabilitatsiya.

Abstract

This article reviews, based on an analysis of international scientific literature, the complications observed after maxillofacial purulent-inflammatory diseases (abscess, phlegmon) — including life-threatening systemic complications (mediastinitis, sepsis, brain abscess) and long-term local functional complications (trismus, scarring, contracture). The impact of these complications on patients' oral health-related quality of life (according to the OHIP-14 scale) is demonstrated with quantitative evidence. The analysis shows that the higher the degree of trismus and scarring, the lower the patient's quality of life, which justifies the need to mandatorily include functional and psychoemotional components in the rehabilitation process.

Keywords: *maxillofacial surgery, complications, trismus, scarring, contracture, quality of life, OHIP-14, rehabilitation.*

Kirish. Yuz-jag sohasi yiringli-yallig'lanish kasalliklari (abssess, flegmona) o'z vaqtida to'g'ri davolanmasa, nafaqat bevosita hayot uchun xavfli asoratlarga, balki jarrohlik davolanishdan keyin ham uzoq muddatli mahalliy va umumiy asoratlarga olib kelishi mumkin. Bu asoratlar bemorning funksional, estetik va psixoemotsional holatiga, demak — umumiy hayot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Mazkur tezisda ushbu asoratlar turlari va ularning hayot sifatiga ta'sirini o'rgangan xalqaro adabiyotlar tahlil etiladi.

Hayot uchun xavfli umumiy asoratlar. Odontogen infeksiyalarning og'ir asoratlari sirasiga nafas yo'li to'siqligi, mediastinit, nekrotizatsiyalovchi fastsiit, kavernoz sinus trombozi, sepsis, ko'krak qafasi empiyemasi, Lemyer sindromi, miya abssessi, ko'z kosasi abssessi va osteomielit kiradi. Bu asoratlarning chastotasi zamonaviy antibiotikoterapiya tufayli sezilarli

kamaygan bo'lsa-da, og'ir kasallanish va o'lim hollari hanuzgacha qayd etilmoqda. Miya abssessining odontogen kelib chiqishi holatlarining 78 foizida anaerob mikroflora sabab bo'lib, klinik belgilar boshlanishidan oldin bir necha kun yoki haftalik yashirin davr kuzatiladi.

Mahalliy (funksional-estetik) asoratlar. Jarrohlik davolanishdan keyin eng ko'p uchraydigan mahalliy asoratlardan biri trizm (og'iz ochish cheklanishi) hisoblanadi, u kattalardagi maksimal interinsizal ochilish 35 mm dan kam bo'lganda tashxislanadi. Trizm engil bo'lib o'tib ketishi mumkin, ammo ko'pchilik bemorlarda u doimiy, ba'zan progressivlanuvchi xususiyat kasb etadi. Trizm darajasining ortishi bilan chaynash, ovqatlanish, og'iz bo'shlig'i gigienasiga kirish imkoniyati buziladi, bu esa bemorning ishga qaytishi, ijtimoiy va oilaviy tadbirlarda qatnashishini cheklaydi.

Chandiqlanish va kontraktura. Yumshoq to'qima jarohatlanishi va yiringli jarayondan keyin shakllanadigan chandiq to'qimasi vaqt o'tishi bilan torayadi va yuz konfiguratsiyasini buzadi, natijada lablar yopilmasligi, og'iz ochilishining cheklanishi, to'liq tish qopqog'i (okklyuziya) buzilishi, bo'g'im kontrakturasi va chaynash-yutish-nutq funksiyalarining buzilishi kuzatiladi. Chandiq to'qimasining cho'zilishi og'iz ochish va jag harakati vaqtida noqulaylik va og'riq keltirib chiqaradi, bu esa o'z navbatida og'iz bo'shlig'i gigienasiga yetarli e'tibor berilmasligi va keyinchalik tish kariesi/periodontal kasalliklar rivojlanishi xavfini oshiradi.

Hayot sifatiga ta'siri: miqdoriy dalillar. Og'iz bo'shlig'i salomatligi bilan bog'liq hayot sifati (OHIP-14 shkalasi) bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlarda trizmga ega bemorlarda OHIP-14 ko'rsatkichi trizmi bo'lmaganlarga nisbatan sezilarli yuqori (yomonroq) bo'lgan. Og'ir trizm holatida o'rtacha ko'rsatkich 23,47±3,34 ball, o'rta darajada 17,72±2,83 ball, yengil darajada 12,66±3,84 ball tashkil etgan ($p<0,001$), bu trizm darajasi ortishi bilan hayot sifatining proportsional pasayishini ko'rsatadi. Boshqa tadqiqotda trizmga ega va ega bo'lmagan bemorlarda hayot sifatiga ta'sir ko'rsatkichi mos ravishda 3,8 va 1,5 ball (10 ballik shkalada) bo'lgan, bu farq statistik jihatdan ishonchli edi.

Yuz jarohatlari va estetik asoratlarning psixoemotsional ta'siri. Yuz yumshoq to'qimalari jarohatlanishi va keyingi chandiqlanish nafaqat funksional, balki ijtimoiy va psixologik salbiy oqibatlarga olib kelishi ko'rsatilgan, chunki sifatsiz yara parvarishi funksional va estetik buzilishlarga olib kelib, bemor hayot sifatini sezilarli pasaytiradi. Yuzdagi kuyish va boshqa jarohatlar natijasida yuzaga kelgan deformatsiya darajasi bilan og'iz bo'shlig'i salomatligi bilan bog'liq hayot sifati ko'rsatkichi orasida statistik ishonchli bog'liqlik aniqlangan ($p<0,05$) bo'lib, OHIP-14 ta'sirining tarqalganligi 94 foizni, o'rtacha og'irlik ko'rsatkichi 37 ballni tashkil etgan; eng ko'p ta'sirlangan domenlar jismoniy og'riq (87%), psixologik nogironlik (87%) va ijtimoiy nogironlik (85%) bo'lgan.

Jarrohlik aralashuvdan keyingi hayot sifati dinamikasi. Ortognatik jarrohlik o'tkazilgan bemorlarda hayot sifati operatsiyadan keyingi erta davrda boshlang'ich darajaga nisbatan pasaygan, biroq vaqt o'tishi bilan sezilarli yaxshilangan — bir yillik kuzatish natijalariga ko'ra OHIP ko'rsatkichlari boshlang'ich darajadan ham yaxshi bo'lgan. Bu naqsh yuz-jag sohasi yiringli-yallig'lanish kasalliklaridan keyingi reabilitatsiya jarayoni uchun ham muhim ahamiyatga ega: erta davrda funksional ko'rsatkichlarning pasayishi tabiiy hodisa bo'lib, to'g'ri tashkil etilgan reabilitatsiya dasturi bu pasayishni vaqt jihatidan qisqartirishi va yakuniy natijani yaxshilashi mumkin.

Xulosa. Yuz-jag sohasi yiringli-yallig'lanish kasalliklaridan keyingi asoratlar ikki asosiy yo'nalishda namoyon bo'ladi: birinchisi — hayot uchun xavfli umumiy asoratlar (mediastinit, sepsis, miya abssessi), ikkinchisi — uzoq muddatli mahalliy-funksional asoratlar (trizm, chandiqlanish, kontraktura), ular bemorning og'iz bo'shlig'i salomatligi bilan bog'liq hayot sifatini statistik jihatdan ishonchli darajada pasaytiradi. Trizm va chandiqlanish darajasi

qanchalik yuqori bo'lsa, hayot sifati shunchalik past bo'ladi. Bu ma'lumotlar yuz-jag sohasi abssess/flegmonalaridan keyingi bemorlarni boshqarishda nafaqat tibbiy-jarrohlik, balki funksional va psixoemotsional reabilitatsiya komponentlarini ham majburiy tartibga kiritish zarurligini ilmiy asoslaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. A review of complications of odontogenic infections // National Journal of Maxillofacial Surgery. – 2015. – Vol. 6(2). – P. 136-143. – DOI: 10.4103/0975-5950.183867.
2. Bali R.K. et al. Complications of Severe Odontogenic Infections: A Review // J. Oral Maxillofac. Surg. Med. Pathol. – 2022.
3. Odontogenic Infection – an overview // ScienceDirect Topics (J. Stomatol. Oral Maxillofac. Surg.). – 2022.
4. Oral and Maxillofacial Surgery, Facial Laceration Repair // StatPearls – NCBI Bookshelf. – 2023.
5. Patel R. et al. Prevalence of Trismus and Its Impact on Oral Health-Related Quality of Life in Patients Treated for Oral Squamous Cell Carcinoma // PMC. – 2021.
6. Trismus – an overview // ScienceDirect Topics.
7. Facial trismus and myofascial pain associated with infections and malignant disease: Report of five cases // Int. J. Oral Maxillofac. Surg. – 2005.
8. Tuk J.G., Lindeboom J.A., Tan M.L., de Lange J. Impact of orthognathic surgery on quality of life in patients with different dentofacial deformities: longitudinal study of the OHIP-14 // Int. J. Oral Maxillofac. Surg. – 2021. – DOI: 10.1007/s10006-021-00992-6.
9. The severity of facial burns, dental caries, periodontal disease, and oral hygiene impact oral health-related quality of life of burns victims in Pakistan: a cross-sectional study // PMC. – 2021.
10. Evaluation of Patient Satisfaction After the Construction of Maxillary Obturator Prosthesis for Limited Mouth Opening in Maxillofacial Cases // ClinicalTrials.gov. – 2024.
11. Assessment of quality of life in patients with surgically treated maxillofacial fractures // PMC. – 2024.
12. Odontogenic Orofacial Space Infections // StatPearls – NCBI Bookshelf. – 2023.